

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА**

Факультет філології

Кафедра української мови

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Діалектологічна практика

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітня програма Середня освіта (українська мова і література)

Спеціальність 014 Середня освіта

Спеціалізація 014.01 Українська мова та література

Галузь знань 01 Освіта

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від 28 серпня 2024 р.

м. Івано-Франківськ- 2024

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Діалектологічна практика
Викладач	Бігусяк Михайло Васильович
Контактний телефон викладача	0506112037
Е-mail викладача	mykhailo.bihusiak@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Денна
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://www.d-learn.pnu.edu.ua
Консультації	Упродовж семестру за встановленим розкладом на кафедрі та з розрахунком відповідного часу.
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>Діалектологічна практика покликана розширити знання про народнорозмовну мову, багатство народних традицій полідіалектного Прикарпатського краю. Під час практики відбувається актуалізація знань, набутих при вивченні курсу “Українська діалектологія”. Студенти здобувають досвід збирання, записування відповідних діалектологічних матеріалів, їх систематизування та лінгвістичної інтерпретації. Практика є важливим етапом формування майбутніх філологів, дозволяє використовувати набуті методи роботи на уроках української мови, народознавства.</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p>Головною метою практики є дослідження сучасного стану живого говіркового мовлення Прикарпатського ареалу, де побутують добре збережені звичаї та обряди. Студенти-практиканти збирають відповідні діалектні матеріали, передають їх на письмі за допомогою фонетичної транскрипції, впорядковують їх, набираючи при цьому уміння та навиків роботи з діалектними текстами, праці з інформаторами, окремих навиків науково-дослідної роботи. У процесі практики студенти відстежують характерні особливості взаємодії української літературної мови і територіальних говорів та говірок, набувають необхідних знань та методичних навиків для майбутнього викладання шкільних курсів української мови та літератури в умовах активної дії діалектів південно-західного наріччя.</p>	
4. Програмні компетентності та результати навчання.	
<p>Під час проходження діалектологічної практики студенти набувають таких загальних і фахових компетентностей, зазначених в ОП “Українська мова і література”:</p> <p>Інтегральна компетентність (ІК) Здатність розв’язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі філології у процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій та методів філологічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.</p> <p>Загальні компетентності:</p> <p>2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для відпочинку та ведення здорового способу життя.</p> <p>3. Здатність спілкуватися державною мовою в усній і письмовій формах.</p> <p>6. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.</p> <p>10. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>11. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>13. Здатність проведення досліджень на належному рівні.</p>	

Фахові компетентності:

1. Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ.
2. Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні.
3. Здатність використовувати в професійній діяльності знання з теорії та історії української мови та діалектології.
4. Здатність аналізувати діалектні та соціальні різновиди української мови, описувати соціолінгвальну ситуацію.
7. Здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних, літературних, фольклорних фактів.
10. Здатність здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний аналіз текстів різних жанрів.
11. Здатність до надання консультацій із дотримання норм літературної мови та культури мовлення.

Програмні результати навчання:

2. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.
9. Характеризувати діалектні та соціальні різновиди української мови, описувати соціолінгвальну ситуацію.
12. Аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють.
15. Здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний аналіз текстів різних стилів та жанрів.
17. Збирати, аналізувати, систематизувати й інтерпретувати факти мови й мовлення й використовувати їх для розв'язання складних завдань і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності або навчання.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	
практичні заняття	
самостійна робота	90

Ознаки
навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний/ вибірковий
четвертий	035 Філологія	другий	нормативний

Тематика навчальної дисципліни

Тема	Кількість годин		
	лекції	заняття	сам.робота
I. Організація практики. Наставочна нарада, на якій студенти ознайомлюються з Програмою діалектологічної практики, із змістом і формою звітності.			2
II. Основна частина			
1. Історико-етнографічна характеристика поселення.			4
2. Методика роботи з інформаторами, знайомство з ними (вік, стать, освіта, рід занять).			4
3. Методика збирання діалектного матеріалу з фонетики, лексики, граматики (методичні рекомендації 2019 р.)			20
4. Духовна культурна спадщина і її збереження. Народні звичаї, традиції, свята, обряди. Опитування інформаторів за спеціально розробленим питальником (відповідно до методичних рекомендацій 2008). Збір та запис текстів на аудіо-, відео носії.			20
5. Ознайомлення з матеріальною культурою: землеробство, тваринництво, рільництво, будівництво. (Запис здійснюється відповідно до Програми для збирання матеріалів до Атласу говірок Івано-Франківщини – 2011 р.).			20
6. Упорядкування й аналіз зібраного матеріалу.			15
7. Підготовка презентації – звіту.			3
III. Підведення підсумків практики.			2
Загальна кількість			90

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Максимальна сума балів за практику становить – 100 балів. Мінімальна кількість балів для зарахування практики – 50 балів. Загальна кількість 100 балів включають: 10 балів – історико-етнографічна характеристика поселення; 20 балів – фотографії та ілюстрований матеріал, що засвідчує роботу студента; 50 балів – зібраний діалектний затранскрибований матеріал відповідно до питальника; 20 балів – висновки і презентація результатів.
Вимоги до письмових робіт	
Практичні заняття	
Умови допуску до підсумкового контролю	
Підсумковий контроль	Форма контролю: залік – захист практики.

7. Політика навчальної дисципліни.

Письмові роботи. Письмові роботи виконують здобувачі освіти, які навчаються за загальним графіком, відповідно до “Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника”, та індивідуальним графіком, відповідно до “Положення про порядок навчання здобувачів вищої освіти за індивідуальним графіком у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника”.

Академічна доброчесність. У “Кодексі честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника” встановлено морально-етичні принципи та правила поведінки для всіх учасників навчально-освітнього процесу. За цим документом представники університетської громади повинні дотримувати принципу академічної доброчесності та у всій навчальній і викладацькій діяльності зобов’язані діяти порядно, доброчесно. За дотриманням членами університетської громади морально-етичних та правових норм цього Кодексу відповідає “Комісія з питань етики та академічної доброчесності” при університеті, яка відстежує і регламентує поведінку здобувачів освіти в навчальному процесі.

Відвідування занять урегульовано “Положенням про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника”.

У разі пропуску занять здобувачі освіти повинні відпрацювати їх індивідуально в письмовій чи усній формі, щоб виконати всі завдання поточного і підсумкового контролю.

Неформальна освіта. Порядок здобуття неформальної освіти та визнання її результатів регламентує “Положення про визнання результатів навчання здобутих шляхом неформальної освіти в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника”.

Для здобуття неформальної освіти рекомендовано використання платформ Coursera, Prometheus, UdeMy, EdEra та ін..

8. Рекомендована література

1. Атлас української мови. К., 1984. Т. 1; 1988. Т. 2; 2001. Т. 3.
2. Бевзенко С.П. Українська діалектологія. К., 1980. 246 с.
3. Бігусяк М.В. Діалектне членування говорів Прикарпатського ареалу в лінгвістичних студіях першої третини ХХ століття. *Українознавчі студії*. Івано-Франківськ, 2018, 2019. С. 59-69.
4. Бігусяк М.В. Діалектне членування говорів Прикарпаття у лінгвістичних студіях ХІХ століття. *Славістичні студії. Етнолінгвістика і міжкультурна комунікація* 5. Люблін: Вид-во Люблінського Університету Іоана Павла ІІ, 2018. С. 35-41.
5. Бігусяк М.В. Діалектні ад’єктиви та народні порівняння в номінації зовнішніх та внутрішніх рис людини в говірці села Тюдів Косівського району Івано-Франківської області. *Науковий вісник Ужгородського університету. Сер. Філологія*. Ужгород: ПП Данило С. 2023. Вип.2(50). С.28-33.
6. Бігусяк М.В. Лінгвогеографічне дослідження говорів Івано-Франківщини. *Вісник Прикарпатського національного університету ім.В.Стефаника. Сер. Філологія*. Івано-Франківськ, 2012. Вип. XXXII – XXXIII. С. 13-18.
7. Бігусяк М.В. Тексти як джерело дослідження говірок Івано-Франківщини: історіографія та перспективи розвитку. *Діалектні тексти в синхронії та діахронії: текст як джерело лінгвістичних студій*. К.: КММ, 2015. 504 с.
8. Бідношия Ю. Діалектні тексти із села Криворівня Верховинського району Івано-Франківської області. *Діалектологічні студії 5: Фонетика, морфологія, словотвір*. Львів, 2005. С. 327-331.
9. Булаховський К. Мова, що стала світовим трендом. Факти про українську мову, яких ви не знали. Львів: Апріорі, 2025. 2-е вид. 120 с.
10. Голянич М. Особливості реалізації прагматичних компонентів значення в діалектному дискурсі. *Прикарпатський Вісник Наукового Товариства ім. Шевченка. Слово*. Івано-Франківськ, 2023. № 18(69). С. 34-44.
11. Грещук В.В. Діалектна диференціація: регіональний аспект. *Етнос. Соціум. Культура: регіональний аспект: монографія*. К.-Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ, 2006. С. 55-78.
12. Грещук В.В. Південно-західні діалекти в українській художній мові. Нарис. Івано-Франківськ:

ПНУ, 2010. 303 с.

13. Діалектологічна практика: методичні рекомендації для студентів /укладач М.Бігусяк. Івано-Франківськ: ПНУ, 2008. 35 с.
14. Діалектологічна практика: методичні рекомендації до проведення діалектологічної практики для студентів 2-го курсу ОР бакалавр спеціальностей “035 Філологія 035.01 Українська мова і література”, “014 Середня освіта 014.01 Українська мова і література денної та заочної форм навчання”, укладачі проф. В.Грещук, доцент В.Грещук. Івано-Франківськ, 2019.
15. Кононенко В.І. Побутово-розмовне мовлення галичан. *Етнос. Соціум. Культура: регіональний аспект: монографія*. К.-Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ, 2006. С.97-114.
16. Лесюк М.П. Мовний світ сучасного галицького села (Ковалівка Коломийського району). Івано-Франківськ, 2008.
17. Панцьо С.Є., Наливайко М. Навчальна практика з діалектології: навчальний посібник. Тернопіль: ТНПУ, 2012. 122 с.
18. Програма для збирання матеріалів до Атласу говірок Івано-Франківщини. Методичні рекомендації для студентів до курсу “Українська діалектологія”. Укладач М.В.Бігусяк. Івано-Франківськ: ПНУ, 2011. 62 с.
19. Скарби українських говорів: тексти про борщ. Львів, 2019. 320 с.
20. Студії з діалектології: матеріали і дослідження. К., 2017. Вип. 1. 264 с.
21. Суховій О.О. Українська діалектологія: навч. посібник для практичних занять. К.: Фенікс, 2014. 216 с.
22. Українські говірки південно-західного наріччя. Тексти. Львів: ЛНУ, 2005. 238 с.
23. Шеремета Н., Коваленко Н. Навчальна практика з діалектології: навч. посібник. Кам'янець-Подільський, 2003. 84 с.

Бігусяк Михайло Васильович кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови